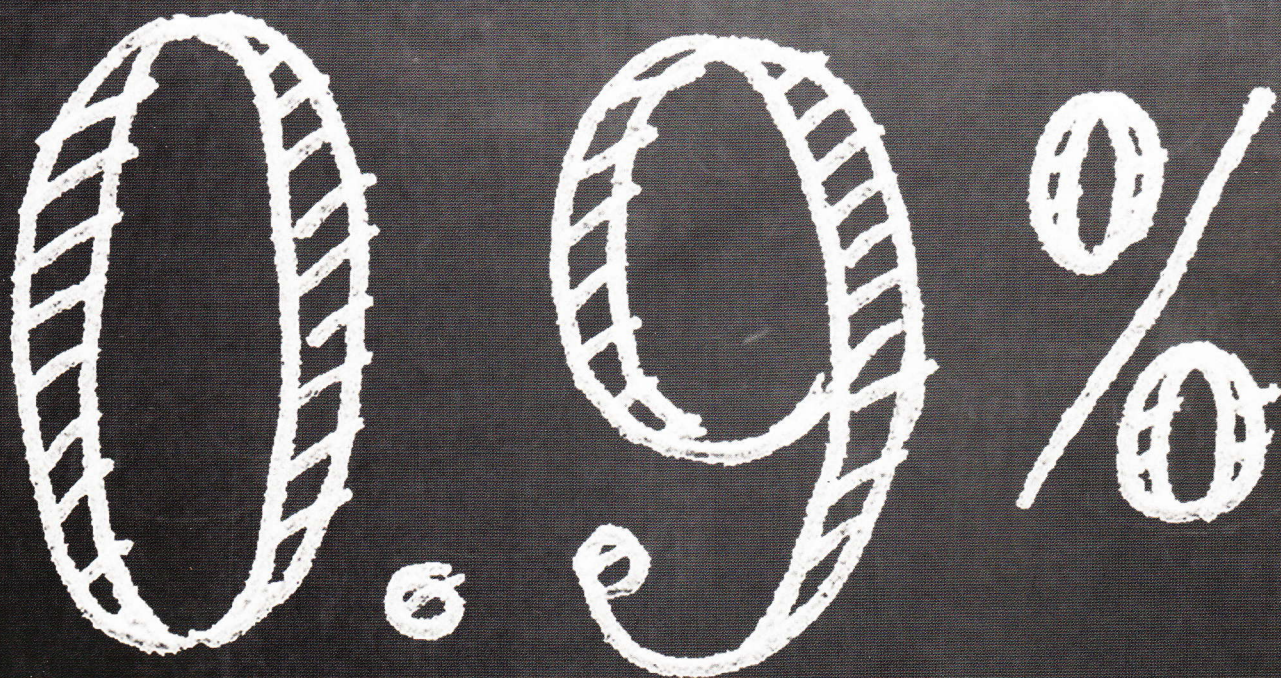

SPAREN HEEFT GEEN ZIN...?!

WAT U MOET WETEN OVER DE LAGE RENTE

KORTING OP
"DIT KAN NIET
WAAR ZIJN"

VOGELVRIJE CONSUMENT

vlucht voor financiële
producten

DEXIA

terugblik op
miljardenbedrog

LAGE RENTE

moet inflatie
tegenhouden

Vereniging
Consument
& Geldzaken

GEBOORTE SCHOOLKOSTEN STUDIE TROUWEN WERK HUIS SCHEIDEN KINDEREN OVERLIJDEN

NAÏEVE GOEDGELOVIGHEID OF HULP VAN DE OVERHEID?

De pijn van de aandelenleaseaffaire sleept zich voort. Nog steeds sturen incassobureaus aanmaningen aan gedupeerde aandelenleasehouders voor het innen van restschulden die nimmer zijn aangetoond. In dit artikel leest u over de dubieuze rol van de toezichthouders en de Staat bij deze affaire.

Tekst Anton Weenink Foto ANP Photo

In januari 2007 gaf het Gerechtshof Amsterdam het groene licht aan de zogeheten Duisenberg-schikking voor klanten van Dexia in de aandelenleaseaffaire en verklaarde deze schikking algemeen verbindend. Deze schikking, maar meer nog de algemeen-verbindendverklaring door het Gerechtshof, zorgde ervoor dat het Frans-Belgische Dexia, de rechtsopvolger van Legio Lease en Bank Labouchere – allen eerder onderdeel van Aegon – relatief ongeschonden uit een toen slepende rechtsstrijd over aandelenlease kwam. Uit documenten die de voorbije drie jaar boven water zijn gekomen, rijst het beeld op van een miljardenbedrog dat staatsonderdelen en de overige directbetrokkenen kennelijk vooral geheim wilden en willen houden.

SPOOKLENING

Eerst even uw geheugen opfrissen. Ondernemer Piet Bloemink, de oprichter van Legio Lease, profileerde zich vanaf omstreeks 1992 als uitvinder van *aandelenlease*. Achter Legio Lease ging méér dan een handvol schimmige bedrijfjes schuil, ook Bank Labouchere blijkt vanaf het eerste uur er innig bij betrokken. In de ronkende reclamefolders werd aandelenlease aangeprezen met slogans in de trant van: "Doe met een klein maandbedrag mee aan een belegging

die u binnenkort rijk gaat maken en de fiscus betaalt er ook nog eens aan mee." Alleen al deze slogan verhult meer dan de doorsnee-lezer zal hebben bevroed. U doet mee met een klein (maand)bedrag, maar dit bedrag is anders dan u wellicht dacht: het is geen inleg voor een belegging, maar een rentebetaling over de hoofdsom van een lening. Eigenlijk was het in werkelijkheid ook weer geen echte lening, eerder een soort spooklening, maar dat zou pas later duidelijk worden, vele jaren later.

AEGON

In de eerste jaren vanaf 1992 wist Legio Lease/Bank Labouchere niet meer dan jaarlijks een paar honderd aandelenleasecontracten te verkopen aan consumenten. Pas vanaf 1995 werd voor 'aandelenlease' op steeds grotere schaal reclame gemaakt. Dat gebeurde door middel van paginagrote dagbladadvertenties, direct mailings en telefonische colportage. Vooral in de periode 1997–2000 ging het hard en wist de combi Legio Lease/Bank Labouchere (LL/BL) circa 500.000 contracten te slijten aan consumenten. Van de in totaal circa één miljoen in Nederland verkochte aandelenleaseproducten, was LL/BL (lees: Aegon) verreweg de grootste marktpartij. Voor Bank Labouchere en daarmee voor Aegon was aandelenlease de kip met de

gouden eieren. Het leverde in een beperkt aantal jaren zo'n drie miljard euro aan baten op. Dat Aegon in 1998 toch vrij plotseling Bank Labouchere, en daarmee ook dochter Legio Lease, van de hand wilde doen, had toen al menig wenkbrauw moeten doen fronsen, maar dit gebeurde niet, althans niet in de openbaarheid. Na een eerste mislukte verkoop poging aan AOT, in de media gepresenteerd als een fusie, werd de hele santenkraam uiteindelijk voorjaar 2000 aan het Frans-Belgische Dexia verkocht. De naam Dexia – en dus niet of veel minder die van Bank Labouchere of die van Aegon – zou in de jaren die volgden onlosmakelijk aan de aandelenleaseaffaire zijn verbonden.

TROS RADAR

Na een serie uitzendingen van het televisieprogramma Tros Radar in 2002 was de affaire geboren, maar de berichtgeving erover bleef in de eerste jaren toch voornamelijk steken in oppervlakkigheid. In hetzelfde jaar begon de eerste collectieve rechtszaak tegen Dexia van de Stichting Leaseverlies. Die stichting was feitelijk een claimvehikel van enkele Haagse advocaten. Deze rechtszaak werd mede gevoerd door de Consumentenbond maar de rol van deze bond bij de rechtsstrijd met Dexia lijkt altijd een ietwat passieve te zijn gebleven.

In 2004 gingen honderden de straat om op te protesteren tegen Aegon en Dexia

De aandelenleaseaffaire was de eerste echt grote massa-affaire in ons land. Dit betrof immers niet zo maar een paar honderd slachtoffers, maar vele honderdduizenden. Het Haagse politieke establishment en de rechtspraak toonden zich in de jaren 2002–2005 dan ook zeer bezorgd. Bezorgdheid, voorshands ongefundeerd, over “een mogelijke verstopping en zelfs een volledig vastlopen van de rechtspraak door tienduizenden rechtszaken”, was in die tijd niet van de lucht.

Voornamelijk koudwatervrees natuurlijk, want schadeclaims waren vooral netjes gebundeld in collectieve rechtszaken. Ook de overheidstoezichthouders op de financiële sector toonden zich in die jaren vooral bezorgd om het imago van die sector. Dat bijna een miljoen Nederlandse huishoudens op een verschrikkelijke manier in de tang waren genomen door enkele banken

was blijkbaar niet echt een issue bij de toenmalige toezichthouders onder leiding van Noud Wellink en Arthur Docters van Leeuwen.

ECHTE AANDELEN?

De kernvraag: zijn er echte aandelen voor de klanten aangekocht? Na een eerste, feitelijk op hoofdlijnen door Leaseverlies/Consumentenbond verloren rechtszaak bij de Rechtbank Amsterdam werd de druk vanuit de direct betrokken overheidsonderdelen opgevoerd naar beide claimorganisaties om de zaak snel te gaan schicken. Al vanaf het eind van de jaren tachtig hadden enkele innovatieve banken ‘ontdekt’ dat het vrij eenvoudig en veel goedkoper is beleggingen in aandelen en andersoortige beleggingen, zoals obligaties, na te bootsen door middel van zogenaamde synthetische constructies.

AEGON PROBEERDE IN 1998 LABOUCHERE VAN DE HAND TE DOEN

Contractueel had Legio Lease zich echter in vele honderdduizenden contracten verbonden om echte aandelen te kopen voor haar klanten. Een discrepantie tussen aldus beloofde aandelenaankopen en namaakconstructies zou wijzen op een bedrog dat in Nederland zijn weerga niet kent. Al voor het einde van het vorig millennium, dat wil zeggen zo’n drie jaar vóór

AANDELEN WERDEN EENVOUDIG NAGEBOOTST DOOR SYNTHETISCHE CONSTRUCTIES

het losbarsten van de aandelenleaseaffaire werden deze synthetische constructies al uitgebreid beschreven in de bancaire vakliteratuur. Ook bij DNB en de voorloper van de AFM, de Stichting Toezicht Effectenverkeer (STE), alsook bij de ambtelijke top van het Ministerie van Financiën, moet deze bancaire 'innovatie' bekend zijn geweest.

DNB en STE konden bovendien in het kader van hun toezichtwerkzaamheden direct in de keuken kijken bij Bank Labouchere. Na relatief kortdurende onderhandelingen tussen Dexia en Leaseverlies onder leiding van oud-ECB- en DNB-president Wim Duisenberg kwam de 'Duisenbergsschikking' tot stand. Op hoofdlijnen kwam deze schikking erop neer dat een vermeende restschuld aan een deel van de deelnemers werd kwijtgescholden. Voor andere groepen deelnemers golden veel lagere percentages kwijtschelding. De inleg van de deelnemers, een vermeende 'rentebetaling' van circa drie miljard, bleef voor rekening van deze deelnemers. Het overgrote deel van de veroorzaakte miljardenschade bleef daarmee op hun bord liggen. Uitdrukkelijk is hier het woord 'vermeend' gebruikt, omdat, achteraf gezien, nimmer bewezen is of en dat er sprake was van een restschuld, noch dat het totaal aan betalingen van de deelnemers vooraf of tijdens de looptijd van hun contract, circa drie miljard euro, nu feitelijk rentebetalingen betroffen of iets geheel anders. Over dit laatste verderop meer.

DUISENBERGSSCHIKKING

Na bekendmaking door Leaseproces en Dexia van de Duisenbergsschikking stak er een storm van protest op uit de (kleine) groep van gedupeerden die de aandelenleasestrijd tot dan toe intensief hadden gevolgd. Voor hen was het direct duidelijk dat het hier om een toch wel heel magere schikkingsregeling ging. Zelfs gehuwde

klanten die, nota bene op advies van de Stichting Leaseverlies, hun contracten tijdig en rechtsmatig door hun niet medetekenende partner hadden laten vernietigen verloren op basis van de schikking toch hun investering van soms tienduizenden euro's. Voor hen een verbijsterende gang van zaken. Onderdeel van de Duisenbergsschikking was dat partijen gebruik zouden maken van een nieuwe wet (de Wet Collectieve Afwikkeling Massaschade) om de Duisenbergsschikking door het Gerechtshof Amsterdam algemeen verbindend te laten verklaren. Het gevolg van zo'n algemeenverbindendverklaring is dan dat de regeling niet alleen zou gelden voor de achterban van de Stichting Leaseverlies of de Consumentenbond, maar ook voor de vele honderdduizenden Dexia-klanten die zich tot dan toe passief hadden getoond en niet bij een van beide organisaties waren aangesloten. Wilde men zich dan nog aan de regeling onttrekken, omdat men deze te mager vond, dan diende een gedupeerde een zogenaamde opt out-verklaring af te leggen en deze tijdig in te dienen bij een door Dexia aangewezen notariskantoor. Zo'n opt out-verklaring vraagt uiteraard een goed inzicht in de juridische kanten en kansen van het geschil met Dexia, iets dat weinigen is gegeven. De meeste aandelenleaseklanten van Legio Lease/Bank Labouchere/Dexia vonden wel dat zij bedrogen waren, maar hoe dit bedrog nu precies had plaatsgevonden lag anno 2005 voor hen nog grotendeels in de schoot van de toekomst verborgen.

HOORZITTINGEN

Najaar 2005 verzochten de schikkingspartners Dexia/Leaseverlies/Consumentenbond aan het Gerechtshof Amsterdam de schikking algemeen verbindend te verklaren. Gezien de voortdurende maatschappelijk onrust en de toen nog vrij grote media-aandacht vond het Gerechtshof het

noodzakelijk het verzoekschrift buiten het Gerechtsgebouw te behandelen en hiervoor meerdere zittingsdagen te reserveren. Gebouw Expo XXI aan de Gustav Mahlerlaan aan de Amsterdamse Zuidas werd ingehuurd voor een 4-tal dagen van hoorzittingen.

Naar buiten toe toonde dit in ieder geval dat het Gerechtshof de zaak uiterst serieus nam. In een van de verweerschriften uit de kring van dissidente groeperingen is nog tijdens de behandeling van de zaak door het Gerechtshof beargumenteerd aangegeven dat in alle tot dan toe gevoerde rechtszaken nimmer het bewijs van daadwerkelijke aankoop en levering van aandelen was aangetoond door Dexia. Gereede twijfel derhalve over die aankoop. Voor de oplettende lezer moet direct duidelijk zijn dat dit een zeer serieus aspect betrof: niet alleen zou niet-aankoop contractbreuk inhouden, maar het vervangen van deze aankoop door iets geheel anders zou ook grootschalig bedrog opleveren. Door de ontstane twijfel over de aankoop van aandelen durfde het Gerechtshof het kennelijk niet aan de zaak er direct door te drukken en de algemeenverbindendverklaring uit te spreken. In juni 2006 vraagt het Gerechtshof aan de AFM om als deskundige een onderzoek in te stellen naar de daadwerkelijke aankoop en het behoud van aandelen door Dexia en rechtsvoorgangers. Kernonderzoeksvraag van het Gerechtshof aan de AFM luidde: onderzoek of aandelen daadwerkelijk zijn aangekocht en behouden.

VERREWEG HET GROOTSTE DEEL VAN DE SCHADE BLEEF LIGGEN BIJ DE DEELNEMERS

JAARREKENINGEN

Op 9 november 2006 komt de AFM met haar definitieve deskundigenbericht. Wanneer men nu de deskundigenrapportage aan het Gerechtshof onder een vergrootglas legt, dan worden een aantal cruciale elementen duidelijk: de AFM zegt geen onderzoek te hebben gedaan naar de jaarverslagen van de rechtsvoorgangers van Dexia, Bank Labouchere en Legio Lease. Dat bevreemdt zeer: een degelijk onderzoek staat en valt met het volgen van geldstromen. Het doorgronden van aansluitende jaarrekening en jaarverslagen is daarbij cruciaal. Jaarrekeningen inzien volstaat daarbij niet, zij vormen vaak maar een onderdeel in de totale verslaglegging. Uit de jaarverslagen van deze bank van de jaren vanaf 1993 zou direct duidelijk zijn geworden dat Bank Labouchere al jarenlang een systeem van *automatic securities lending* bestierde: het grootschalig inlenen van aandelen die zij voor andere klanten (veelal institutionele beleggers) in depot had. Reeds deze *securities lending* stelde Bank Labouchere in staat geleende aandelen te gebruiken voor haar aandelenleasecontracten. Ingeleende aandelen in combinatie met het hedgen van koersstijgingen van die aandelen met opties levert eenzelfde resultaat, maar maakt kredietverlening grotendeels overbodig. De AFM zegt de desbetreffende verslaglegging niet te hebben gebruikt voor het onderzoek, waarmee overigens niet gezegd is dat de AFM-onderzoekers de inhoud van de jaarverslagen niet allang kenden. Medetoezichthouder DNB kende ze in ieder geval. Zo nodig waren ze door de onderzoeker daar in te zien of waren ze met één telefoontje eenvoudig bij de Kamer van Koophandel op te vragen.

De onderzoeksrapportage van de AFM aan het Gerechtshof lijkt een arglistig staaltje verstoppertje spelen tussen de woorden: aankopen, leveren en bijschrijven. Terug-

gebracht tot de kern van het rapport zegt dit: "De AFM acht het aannemelijk, maar heeft dit niet feitelijk vastgesteld, dat aan de levering een aankoop is voorafgegaan." 'Aannemelijk achten' is niets anders dan 'geloven dat'. In het licht van de grootschalige *securities lending* door Bank Labouchere en daarnaast de mogelijkheid om aandelenaankoop te vervangen door synthetische constructies, zou er eerder aanleiding zijn om juist niet te geloven dat er aandelen zijn aangekocht voor de klanten. Ofschoon het AFM-rapport dus geen antwoord geeft op de kernvraag gesteld door het Gerechtshof, heeft het Gerechtshof met dit rapport wel een argument in handen om de Duisenbergschikking er alsnog door te drukken door deze algemeen verbindend te verklaren. Geen antwoord op de kernvraag, maar toch 'gedekt'. Zo wast de linkerhand de rechter.

De algemeen-verbindendverklaring volgt vlot erna. In de beschikking van het Gerechtshof van januari 2007 waarmee de Duisenbergregeling algemeen verbindend wordt verklaard, zien we eenzelfde woordspelletje met de woorden 'verwerven' en 'aankopen'. Het heeft er veel van weg dat een onzalige alliantie van staatsonderdelen (AFM en Gerechtshof) vooral bezig is geweest met het dienen van een gepercipieerd belang tot indamming van schadeclaims om daaraan de belangen van ruim een half miljoen bedrogen Nederlandse burgers ondergeschikt te maken.

GEEN FLINTER BEWIJS

De conclusie moet dan ook luiden dat de voorbije jaren nog niet het begin van bewijs is geleverd dat Bank Labouchere de aandelen voor de aandelenleasepakketten daadwerkelijk heeft aangekocht uit de kredietssommen van leningen die het aan de klanten zegt beschikbaar te hebben gesteld. Het tegendeel lijkt er het geval. Aannemelijk is juist dat aandelen zijn of

ingeleend (*securities lending*) en/of de beloofde aandelenaankoop is door Bank Labouchere vervangen door goedkopere synthetische constructies. Deze laatste zijn technisch gezien te kwalificeren als swapovereenkomsten, maar vanuit een hedging-perspectief zijn ze te duiden als aankopen van forwards en/of opties. De wet collectieve afwikkeling massaschadelijk in de eerste plaats gediend te hebben om er een magere schikking bij honderdduizenden gedupeerden vlot doorheen te drukken, met gelijktijdig verhullen van een miljardenbedrog dat achter de schermen mogelijk was. Het lijkt erop dat vele honderdduizenden klanten van Legio Lease (lees: Bank Labouchere/Aegon) twee maal bedrogen zijn: de eerste keer bij de aanschaf van hun aandelenleaseproduct, de tweede keer bij de Duisenbergschikking. ■

Onbewezen restschuld

De algemeen-verbindverklaring van de Duisenbergschikking van 2007 heeft ook anno 2015 nog steeds tot gevolg dat incassobureaus nog vrijwel dagelijks bij voormalige Dexia-klanten vele duizenden, soms tienduizenden euro's aan vermeende restschulden proberen te incasseren en daarmee huishoudens vaak in grote financiële problemen brengen. Het bestaan van de overgrote meerderheid van deze restschulden is tot nu toe nimmer bewezen. Zijn geen aandelen gekocht, dan kunnen ze ook niet met verlies zijn verkocht en dus is er ook geen aantoonbare restschuld. De voorbije tien jaar moet het gaan om enkele honderden miljoenen euro's.